

Miljöarbete

Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping (HLK)

2012

Marie-Louise Jarl, miljöansvarig

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Innehåll

Inledning.....	2
Forskning.....	2
Utbildning.....	3
Samverkan med omgivande samhälle	3
Lokal samverkan	3
Nationell samverkan.....	4
Internationell samverkan	4
Kompetensutveckling.....	5
Klimatpåverkan	5
Energiförbrukning	5
Resursförbrukning	6
Farliga kemikalier	6
Bilaga 1 - Miljöpolicy	7
Bilaga 2 - Resereglemente.....	8
Bilaga 3 - Inköspolicy	11

Inledning

Högskolan för lärande och kommunikation miljödiplomerades första gången 2006 och ett antal aktiviteter har genomförts regelbundet sedan dess. Under åren har också en rad samarbeten etablerats både lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Under ledning av rektor Anita Hansbo har man beslutat att än mer fokusera på internationalisering.

Att arbeta med hållbar utveckling och få möjlighet att göra längre besök i ett utvecklingsland är mycket lärorikt då man ser hur de sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensionerna griper in i varandra och påverkar vardagen. Ecuador är ett av de länder HLK har samarbetat med genom medel från Linnéus-Palme. Några av de erfarenheter som gjorts kring globala frågor det kan illustreras av följande text.

”Att undervisa om hållbarhetsfrågor i ett land som Ecuador är mycket lärorikt eftersom många frågor ställs på sin spets. Ecuador är ett de länder i världen som har störst biodiversitet (ex. Galapagos och Yazuni i Amazonas), men också ett land där utnyttjande av naturresurser (olja, fiske, skog) har mycket stora effekter på miljön och människorna som lever där. De glaciärer som förser jordbruk och människor med vatten visar tydliga effekter på avsmältning som ett resultat av de globala klimatförändringarna. Ecuador är också ett land med stora skillnader i inkomst och utbildningsnivå. Att dessa frågor ligger så nära själva undervisningssituationen gör att denna blir mycket konkret. Samtidigt kan till synes enkla lösningar på (mindre) problem, ex återvinning, förefalla närmast olösliga p.g.a. kulturella skillnader, avsaknad av fungerande system och rådande politiska strukturer. Sådana skillnader har blivit tydliga i flera av de kurser jag undervisat i.”

Mot slutet av 2011 beslutades om en större omorganisation av hela HJ:s stödsystem. Drygt 80 personer fördes över till Högskoleservice 1 mars 2012. Detta återspeglas i antalet anställda på HLK som minskat. Förändringen gör det delvis svårare att följa upp statistik och har också, förhoppningsvis temporärt, minskat fokus på miljö- och hållbarhetsfrågor. En samordning av hela HJ:s miljöarbete planeras under 2013 vilket också kommer att involvera, i nuläget ej Miljödiplomerade fackhögskolor, vilket ses som en positiv utveckling.

Forskning

Plattformen Hållbar Utveckling och naturvetenskapens didaktik skapades under 2010. Plattformens bärande idé är att bidra till kunskapsutveckling och kunskapsspridning inom det som internationellt kallas ESD, Education for Sustainable Development eller Utbildning för Hållbar Utveckling.

Tre forskningsprojekt bedrivs inom plattformen. *Projektet Naturvetenskapernas didaktik inom hållbar utveckling* undersöker de argument som framförs för materiens partikulära natur och hur dessa argument är kopplade till undervisning om hållbar utveckling samt vilka egenskaper man tillskriver materia med hjälp av partikel-begreppet.

Projektet Grön flagg/Påverkanshandlingar för hållbar utveckling undersöker vilka påverkanshandlingar för hållbar utveckling som Grön flagg-lärare från förskola till gymnasieskola uppfattar som lämpliga att behandla i undervisningen samt vilka motiv som anförs. Projektet ingår i avhandlingsarbete.

Projektet Ekosystemtjänster undersöker genom metodansatsen learning studies barns lärande av människans beroende av processer i naturen. Projektet ingår i avhandlingsarbete.

Plattformen deltog i Vetenskapsfestivalen i Göteborg med en presentation av *Handlingserfarenhet i klimatfrågan – vad är lämpligt i skolan?*

Man har också presenterat papers både vid nationella och internationella konferenser. Ett läromedel med lärarhandledning publicerades hösten 2012 tillsammans med SWEDESD och SADC-REEP. Syftet med materialet är att stödja undervisningen om ekosystemtjänster i grundskolans årskurs 6-9 samt i lärarutbildningen.

Under 2012 accepterades Östra Vätterbranterna av UNESCO som ett av fem biosfärsområden i Sverige. I samband med invigningen 9-16 september 2012 så hölls ett antal seminarier där medarbetare i plattformen var delaktiga.

Mer information finns på: <http://hj.se/hlk/forskning/plattformar/hallbar-utveckling-och-naturvetenskapens-didaktik.html> och även under rubrik samverkan.

Utbildning

Sedan kursstarten av den nya Lärarutbildningen, ht 2012, finns två olika obligatoriska, grundläggande kurser om hållbar utveckling. I det ”gamla” lärarprogrammet finns Globala miljö- och överlevnadsfrågor, GMÖ 7,5 hp. Kursen tar upp globala perspektiv på hållbar utveckling och ges även på engelska samt genom nätbaserade fristående kurser. I den nystartade lärarutbildningen finns kursen Sustainability in a Multicultural World inom området utbildningsvetenskaplig kärna, UVK.

Tillsammans med stiftelsen Håll Sverige Rent och Jönköpings kommun driver plattformen sedan våren 2010 ett flerårigt projekt för att utbilda personal i förskolor och grundskolor i Grön flagg. 85 förskollärare, grundskollärare samt skolledare deltog i Grön flagg-utbildningen under 2012. Antalet anslutna förskolor och skolor i Jönköping var i augusti 2013 48 stycken.

Samverkan med omgivande samhälle

Lokal samverkan

Den 17 april anordnades miljökonferensen ”Klimatförändring – effekter och anpassning i Jönköpings län” i samarbete med Länsförsäkringar Jönköping, Regionförbundet Jönköpings län, Landstinget i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Jönköpings kommun, Trafikverket, Jönköping Energi samt Högskolan i Jönköping. Detta var den nionde konferensen på tema ”klimat”.

Jönköpings kommun och högskolan har även 2012 samverkat kring Europeiska trafikantveckan och s.k. Miljöfika. Under Europeiska trafikantveckan anordnades i september månad två föreläsningar på HLK. Den ena handlade om samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och den andra om cyklar och cykling. Under tema Miljöfika hölls hela fyra föreläsningar, ”Från Attityd till gärning” i januari, ”Kan exponering för moderna kemikalier tidigt i livet förklara kroniska sjukdomar hos barn?” i maj, ”Återvinna fosfor – hur bråttom är

det? i oktober och i november ”Omställningens tid. Tillväxtens slut och jakten på en hållbar framtid” Den senaste ingick också i konceptet Jönköping Open.

Jönköpings kommun är en s.k. Fairtrade city och ett antal evenemang har genomförts tillsammans med Högskolan och Studentkåren. Den 23 april bjöds dokumentärfilmaren Fredrik Gertten in med anledning av att hans nya film *Big Boys Gone Bananas!** haft premiär. Han höll en mycket uppskattad föreläsning om vad han råkade ut för i samband med inspelningen av filmen *Bananas!** vilken handlar om nicaraguanska bananarbetares rättsliga strid mot världens största frukt företag Dole. Den nya filmen visades senare på kvällen på Stadsbibliotekets biograf, Fokus. Salen blev välfylld och många tog chansen att ställa en rad frågor till filmaren.

Fairtrade Fokus inföll under vecka 41 och 42, 2012. Bland aktiviteterna fanns en Klädbyttardag och en final med en Fairtradegala där produkter visades upp, en modevisning hölls och prisutdelning till framsynta företag och organisationer skedde. Galan hölls i entrén på Högskolan för lärande och kommunikation.

I april 2011 tog energi- och klimatarbetet i Jönköpings län ett nytt steg framåt genom att Klimatrådet hade sitt första möte. Klimatrådet består av 24 ledamöter med ledande befattningar inom politik, näringsliv och regionala myndigheter i länet. Ordförande i Klimatrådet är landshövding Minoo Akhtarzand. I Klimatrådet finns en representant för HJ och i fokusgrupperna två representanter, varav en är från HLK. Dessa har representerat högskolan även under 2012.

Lokalt har forskningsplattformen Hållbar Utveckling och naturvetenskapens didaktik inlett ett samarbete med styrelsen för Biosfärområdet Östra Vätterbranterna och plattformen har en representant i styrelsen.

Nationell samverkan

Nationellt samarbetade plattformen Hållbar Utveckling och naturvetenskapens didaktik med GRESO, Nationella forskarskolan för utbildning och hållbar utveckling samt med Forskarskolan Learning study.

Learning Study är en ansats för lärardriven praktikbaserad och praktikutvecklande forskning som vänder sig till yrkesverksamma lärare och som leder till licentiatexamen. Forskarskolan bedrivs i samverkan mellan Högskolan i Jönköping, Göteborgs och Stockholms universitet. Forskarskolan startade 2012. <http://hj.se/hlk/forskarutbildning/forskarskola-i-learning-study.html>

Plattformen samverkade med Formas, Forskningsrådet för miljö- och areella näringar, om seminarium i Vetenskapsfestivalen i Göteborg med en presentation av *Handlingserfarenhet i klimatfrågan – vad är lämpligt i skolan?*

Internationell samverkan

Internationellt samverkade plattformen intensivt med SWEDES and SADC-REEP (<http://www.sadc-reep.org.za/>), en organisation som samordnar lärarfortbildning för 16 länder i södra Afrika. Ett läromedel med lärarhandledning publicerades hösten 2012. Syftet med materialet är att stödja undervisningen om ekosystemtjänster i grundskolans årskurs 6-9 samt i

lärarutbildningen. Materialet ”The Parts and The Whole – A Holistic Approach to Environmental and Sustainability Education” finns i tryckt version och på webben, www.swedesd.se och www.sadc-reep.org.za.

Undervisning för Hållbar utveckling, Education for Sustainable Development, ESD, eller Environmental Education, EE, har också varit tema internationellt. Inom Linnéus-Palme har man fått fortsatta medel inför 2012 gällande Ecuador. Deltagande universitet är Universidad San Francisco de Quito, Quito. Under våren 2012 var två lärare här på utbyte och deltog bl. a. i föreläsningen med Fredrik Gertten den 23 april (se lokal samverkan) vilket ledde till en mycket bra diskussion där olika synsätt kunde begrundas.

Kompetensutveckling

Under 2012 har ett antal föreläsningar, forskningsseminarier och konferenser med fokus på hållbar utveckling och miljö hållits på högskolan. Majoriteten av dessa redovisas under rubriken lokal samverkan.

All personal vid HLK fick i november ta del av en kompetensutvecklingsinsats kring hållbarhetsfrågor. David Jonstad, författare och redaktör för miljömagasinet Effekt föreläste på temat Kollaps! Vad blir följden av den kris som civilisationen befinner sig i? Kan en kollaps undvikas eller hanteras?

Klimatpåverkan

Resandet med bil har minskat totalt sett under 2012 (med cirka 47 750 km). Den främsta anledningen till det hänger samman med att antalet VFU-veckor förändrats inom utbildningen. Det är nu av staten fastställt att det ska vara 20 veckor medan HLK tidigare kunde ha upp till 32 veckor för vissa kategorier av studenter. Under året har inte heller examensrättigheter funnits för förskollärarytbildningen vilket kan ha en viss påverkan. Med start höstterminen 2013 har man åter startat den utbildningen.

Ett mål för 2012 var också att öka andelen km körda med miljöklassade fordon till 70 % från de 61,8% som var 2011. Tyvärr blev det ett sämre resultat än tidigare år, 41,9 %.

Statistiken från SJ avser hela högskolan. Den mest frekventa sträckan för resor är Jönköping-Stockholm, 245 st. Det totala antalet resta km är drygt 496 00 km vilket har gett ett utsläpp av koldioxid på 1,25 kg koldioxid, motsvarande drygt en halv liter bensin.

Redovisningen för flygresor har ändrats över tid beroende på ändrade redovisningsmöjligheter. Förutsatt att majoriteten av resorna bokats via den upphandlade resebyrån har HLK-personal rest med flyg vid drygt 2 500 tillfällen, drygt 5 000 000 km, vilket beräknas gett upphov till 445 ton koldioxid.

Energiförbrukning

Förbrukning av el och fjärrkyla har minskat under året, el -8,3 % och fjärrkyla -17,5 %.

Fjärrvärmeförbrukningen har ökat obetydligt (+0,4 %) medan kallvattenförbrukningen ökat med över 11 procent. Över HJ totalt ser man en minskning i alla kategorier förutom kallvatten.

Resursförbrukning

Under år 2012 hämtades totalt 24,77 ton avfall, vilket är en minskning med 1,83 ton (knappt 6,9 %). För kontorspapper var minskningen 1,72 ton (cirka 20 %), den brännbara fraktionen minskade med 0,62 ton (4,4%) och well med 0,19 ton (drygt 45 %). Positivt är att den utsorterade vikten av metall ökat med cirka 95 %.

Kostnaden för, på repro, tryckta arbeten har fortsatt att minska (drygt 6 %). Sedan mätningarna startade år 2005 har det skett en minskning på drygt 57 %. Antalet kartonger med kopieringspapper som debiterats är nästan 15 procent färre och inga kartonger OH-papper har registrerats. Båda delarna tyder på att mer material hämtas och visas via datorer och tillgängliga programvaror.

Farliga kemikalier

Under 2012 ökade volymerna fotokemikalier som lämnade för omhändertagande från drygt 200 kg till drygt 300 kg. Från övriga verksamheter, biologi, kemi och bild lämnades sammanlagt 36 kg.

Bilaga I - Miljöpolicy

Policy för miljö och hållbar utveckling för Högskolan i Jönköping

Högskolan i Jönköping har som lärosäte ett ansvar för utvecklingen mot en bättre miljö och en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Högskolan i Jönköping skall genom forskning och utbildning samt genom åtgärder i den egna verksamheten medverka till en positiv utveckling mot ett bärkraftigt samhälle:

- I enlighet med högskolelagens stadgande skall högskolans verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.
- Högskolan skall verka för att dess medarbetare och studenter utbildas och motiveras att utföra sina arbetsuppgifter på ett miljömässigt ansvarsfullt sätt.
- Högskolan skall genom ett systematiskt miljöarbete och med stöd av ett miljöledningssystem sträva efter att förebygga eller minska den samlade miljöbelastningen. Högskolans miljöarbete skall fortlöpande förbättras, samt utvärderas genom regelbundna miljörevisioner.
- Högskolan skall följa tillämplig miljölagstiftning och föreskrifter liksom övriga miljökrav som högskolan berörs av.

Fastställd av
Stiftelsestyrelsen
2008-04-21, § 40

Bilaga 2 - Resereglemente

HÖGSKOLESERVICE

BESLUT

Guðrun Engstrand, FrUI

Styrelsens sammanträde

2006-02-09, § 12

Resereglemente för HJ

Högskolan i Jönköping har genom sina bolag en långtgående decentralisering av ansvar och befogenheter. Behovet av ett koncerngemensamt synsätt är därför stort på flera områden, bl.a. resandet. Det är viktigt att vi uppträder samordnat som storkund gentemot leverantörer och reseagenter. Därigenom vinner vi betydande ekonomiska fördelar och kan bättre hävda vår miljöpolicy.

Pris och miljö

Resorna ska planeras så att resans syfte uppnås till lägsta möjliga kostnad och med minsta möjliga miljöpåverkan. Resenären ska välja det lämpligaste färd sättet med hänsyn till kostnad, tid, samt med beaktande av säkerhetsaspekter. Utsläpp från transporter är en betydande miljöaspekt. Vid val av färd sätt ska alltså alternativ med lägsta miljöpåverkan väljas om tidsförlusten är ringa.

Beställning av resor

För att effektivisera högskolans totala resande och kunna utnyttja volymrabatter ska alla beställningar av biljetter samt övriga arrangemang som ingår i en resebyrås utbud ske hos avtalad resebyrå alternativt direkt hos de reseleverantörer som Högskolan i Jönköping har avtal med. Dessa avtal ska nyttjas i första hand i enlighet med inköspolicyn. Om det förekommer specialarrangemang och/eller typ av resor som avtalsresebyrån inte kan förmedla kan annan researrangör användas dock med beaktande av reglerna för direktupphandling. Med syfte att uppnå samordning av resebeställningar, god framförhållning samt upprätthålla bästa möjliga kompetens förutsätts bolagen utse en person i rollen som samordnande resebeställare.

Hotell

HJ deltar i statlig inköpssamordning, i första hand ska dessa avtal användas. Övernattning ska ske på hotell av normalstandard. Bokning kan ske direkt hos hotellen eller genom avtalad resebyrå. Där hotell med likartad standard kommer ifråga ska hotellet med ett uttalat miljöarbete prioriteras.

Tåg

Inom Sverige bör strävan vara att resan sker i andra klass, framförallt vad gäller X2000 och tidsmässigt korta resor. Om detta av skilda skäl inte låter sig göras ska resenären utverka tillstånd av uppdragsgivaren före resan. Bokning kan ske via SJ eller genom avtalad resebyrå.

Flyg

Flygresor ska ske till lägsta möjliga kostnad och i turistklass – om sådan finns tillgänglig. Vid resa till och från flygplats nyttjas billigaste färd sätt med minsta möjliga miljöpåverkan.

Flygbiljetter är indelade i flera kategorier med olika principer för utnyttjandet. Fullpris gäller för biljett med full flexibilitet medan rabattbiljetter har olika begränsningar vad gäller ombokning mm. Vid reseplanering ska övervägas om resan måste ske med full flexibilitet. Resenären bör medverka till att restider om möjligt justeras så att rabatter/billigare biljettkategori kan utnyttjas.

Bil

Hyrbil bokas med befintligt hyrbilsavtal som grund. Tjänsteresor med privatbil bör undvikas i möjligaste mån.

Båt/färjor

Enkelhytt (ej lyx) får bokas vid båtresor.

Betalkort

För anställda som reser mycket i tjänsten erbjuds betalkort, f n Eurocard, på företagets bekostnad för att minska uttag av reseförskott och därvid höga administrativa hanteringskostnader. Reseförskott utbetalas endast undantagsvis i samband med tjänsteresa.

Bonus och trohetsrabatter

Rabatt eller liknande förmån som transportföretag enligt internationell vedertagen praxis utger för visad kundtrohet vid flygresor och som kan utfalla vid en tjänsteresa är företagets egendom och får endast användas vid andra tjänsteresor.

Försäkring

Alla anställda omfattas av Högskolans tjänstereseförsäkring vid tjänsteresa inom och utom landet. Vid tjänsteresa utomlands bör försäkringsbrev medföras.

Reseräkning

Efter avslutad tjänsteresa inlämnas reseräkning (finns på intranätet) som attesteras enligt beslutad attestordning. Utlägg under resan ska styrkas med kvitton.

Utländsk valuta

Växling till utländsk valuta ombesörjs av resenären. Ev. växlingsavgift tas upp på reseräkningen.

Pass och visum

Resenären ombesörjer själv giltigt pass. Resebyrån ordnar med viseringar och visumavgift betalas av arbetsgivaren.

Vaccination

Vid resa till områden där vaccination/er krävs ombesörjer resenären detta. Arbetsgivaren betalar kostnaden mot uppvisande av kvitto.

Bilaga 3 - Inköspolicy

HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Beslut

Gudrun Engstrand

Stiftelsens styrelse
26 april 2000, § 33
Bilaga 2

Inköspolicy

För allt inköpsarbete inom Högskolan i Jönköping gäller:

- Lagen om offentlig upphandling (LOU).

- Beaktande av miljöaspekter, vilket innebär att:

a) Högskolan i Jönköping skall vid alla former av inköp beakta produkter, som är fördelaktiga ur miljösynpunkt. Med detta menas, att produkterna:

- vid tillverkning och under hela sin omloppstid bör ge upphov till så små

miljöskador som möjligt

- som avfall bör vara lätt biologiskt nedbrytbara eller kunna återvinnas

- både vid tillverkning och användning bör bygga på resurssnålhet med avseende på råvaror och energi.

b) Den av stiftelsestyrelsen beslutade Miljöpolicyen skall alltid tillämpas. Särskilt PM angående miljökrav vid inköp av inredning finns utarbetad av HS.

- Rätten att återropa statliga ramavtal (såsom FMV-avtal, VHS-avtal m.fl.), som samtliga administreras av Kammarkollegiet.

- I den samlade högskolans intresse av att samordning av inköp sker (t ex vid volymbaserade avtal, säkerhetsfrågor, skapande av enhetlighet samt tillvaratagande av överskotts-inredning/utrustning) erbjuder HS konsultativt stöd till utbildnings – och forskningsbolagen i inköpsfrågor samt tillhandahåller eller upphandlar de tjänster, som efterfrågas.

- Dock bör vissa rutiner beaktas bl.a. när det gäller inköp av dataprogram (som skall godkännas av IT-enheten), inköp som kräver godkännande av fastighetsägaren och inköp som berör den yttre miljön vid HJ och därmed är en HJ - gemensam fråga.

Inköpsverksamheten vid HS bedrivs i två processer:

- Inköp med lagerhållning och försäljning,

som levererar kontors-/förbrukningsmaterial samt kopierings-/utskriftspapper från eget lager.

- Inköp på uppdrag, som levererar tjänsten att på uppdrag genomföra inköp/upphandling för kundens räkning.

Gemensamt för båda processerna är

- ett uttalat kundfokus, där kunderna utgörs både av utbildnings- och forskningsbolagen och av enheter inom HS
- leverans för kunderna viktiga mervärden
- en kontinuerlig mätning av effektiviteten i processerna, sett ur kundernas perspektiv.

Kundernas synpunkter på leveranser, mervärden och effektivitet fångas regelbundet upp bland annat genom ett inköpsråd, där kunder och processägare/-team möts.